

621. MISPRIJZEN, AFKEUREN, LAKEN, VEROORDELEN.

Misprijzen is het zwakst en dus beleefder dan de drie andere werkwoorden; hierin wordt slechts gedeeltelijk ontkend, dat iets lofwaardig is.

Afkeuren en **veroordeelen** zijn de meest gewone woorden, vooral in de spreektaal. Met betrekking tot het min of meer ongunstige van het oordeel, dat men over iets velt, staat **afkeuren** tussen de andere in. We keuren iets af, wanneer het niet overeenkomt met onze keuze, of ongeschikt, onbruikbaar of strijdig met onze begrippen van goed of schoon bevonden is; het staat tegenover *goedkeuren*.

Laken is sterker en staat gelijk met zeer afkeuren.

Veroordelen geeft een nog hogere mate van afkeuring te kennen, veelal met het bijdenkbeeld, dat die met een gevoel van verontwaardiging gepaard gaat. Behalve het hoofddenkbeeld, dat men iets niet goed of verwerpelijk acht, hebben de vier woorden nog dit gemeen, dat zij onbeslist laten of dat oordeel al dan niet wordt uitgesproken. **Laken** onderstelt echter bij voorkeur, dat dit wel het geval is, en wordt daardoor ook synoniem met *berispen*.

Ik misprijs het volstrekt niet in hem, dat hij zijn mening niet onder stoelen of banken steekt.

Als zij iets afkeurt, zegt zij het niet, maar haar stilzwijgen is dan wel-sprekend genoeg. Die romans, waarvan terecht de strekking door u wordt afgekeurd. Wat de een afkeurt, keurt de ander goed.

Men laakt algemeen zijn schandelijk gedrag. Een nadelige, vernederende vrede, die toch reeds gelaakt en verfoeid werd. 'k Wil dat plan niet laken.

Iemand's handelwijze veroordelen. De kritiek heeft zijn werk veroordeeld.

622. MISSCHIEN, WELLICHT, MOGELIJK.

Deze bijwoorden geven te kennen, dat iets zou kunnen geschieden, dat het nog onzeker is.

Misschien duidt aan, dat er nog grote onzekerheid bestaat. **Wellicht** geeft te kennen, dat het wel zou kunnen gebeuren, maar dat het niet zeker is; het nadert dus meer de zekerheid.

Mogelijk onderstelt, dat de kans zeer groot is dat iets geschiedt.

Ik zal het hem vragen, misschien dat hij bereid is u te helpen. Ik ga morgen naar Brussel, misschien heb ik tijd om hem te bezoeken.

Hij is vanavond niet aangekomen, maar wellicht komt hij morgen. Wellicht heeft hij mijn brief nog niet ontvangen.

Hij zei, dat hij mogelijk vier of vijf dagen wegbleef. Mogelijk komt hij vandaag nog.

623. MODDER, SLIJK, SLIB, BAGGER.

Weke aarde, met water vermengd.

Modder is een mengsel van aarde, vuil, allerlei organische stoffen, met water, hetzij als bezinskel in wateren, hetzij op de vaste grond.

Slijk is hetzelfde, meest echter in iets dunnere staat; ook doorweekte, inzonderheid klei- of veenachtige grond.

Slib is het geheel van vaste stoffen, bepaaldelijk bodembestanden, die door water worden meegevoerd of na de wegvloeiing van het water als modder op het land achterblijven.

Bagger is de veenstof, die van onder water wordt opgehaald.

De schuiten, te diep geladen, bleven in de modder zitten. Het had gesneeuwd, en nu was de dooi gekomen; doch hij lette niet op de modder, welke in de paden van de tuyn aan zijn klompen kleefde.

De wielen bleven soms in de modder steken, en het slijk spatte tot op de plek, waar ze zaten. In sommige streken welt, in venen en in weiden met een veengrond, vloeibaar slijk op enkele plaatsen door de moerassige bovenkorst naar boven en buiten.

Ook nu nog brengt het zeewater van de vruchtbaarste slib op. Het zowel uit organische als anorganische bestanddelen bestaande slib.

Dat de baggerlieden nu eens een bruiner, dan een zwarter, en ook wel een gele of een met rietstoppels en wortels gemengde bagger opvissen.

624. MOE(DE), VERMOEID, AFGEMAT.

Tengevolge van inspanning ongeschikt tot verdere krachtsinspanning.

Moe(de) duidt gewoon de toestand aan, waarin men zich na zware arbeid bevindt, slap door uitputting van kracht.

Vermoeid geeft een grotere moeheid te kennen en duidt tevens op de oorzaak van de vermoeidheid.

Afgemat is een sterkere uitdrukking; het betekent uitgeput van vermoeienis, krachteloos geworden door afmattende inspanning van lichaam of geest, door overmaat van arbeid, lijden of zorg.

De meisjes zullen morgenavond zeker te moe zijn, om naar de opera te gaan. Al die denkbeelden dwarrelden haar als zwevende schaduwen door het moede hoofd.

Ik ben vermoeid door het vele werken. Door het langdurige fietsen was hij zeer vermoeid.

Afgemat door vermoeienis en droefheid, viel hij in slaap. Zijn soldaten waren al te zeer afgemat door de lange strijd.

625. MOEDIG, DAPPER, STOUT, STOUTMOEDIG, ONBEVREESD, ONVERSCHROKKEN, ONVERSAAGD.

Die aan gevaren en moeilijkheden het hoofd weet te bieden, geen gevaar ontziende.

Moedig drukt dit in het algemeen uit; het geeft te kennen, dat men overtuigd is van eigen kracht, om het gevaar te overwinnen.

Dapper is hij, die zich moedig en mannelijk gedraagt in de strijd, niet vreest om moeilijkheden het hoofd te bieden en stand houdt, waar anderen liever wijken.

Stout of stoutmoedig is hij, die het gevaar minacht en datgene onderneemt, wat anderen onbereikbaar of onuitvoerbaar schijnt.

Onbevreesd is hij, die geen vrees kent, die zich niet laat afschrikken en zich dus moedig gedraagt.

Onverschrokken is hij, die voor niets terugschrikt, maar zelfs het gevaarlijke durft wagen.

Onversaagd is wie niet aarzelt en de moed niet verliest, ook als er tegenspoed komt en gevaar dreigt.

Hebben wij in Gent geen moedige mannen genoeg om ons aan te voeren? De moedigen, die van geen wijken wisten, werden op de plaats neergestoten.

Een gelukkige uitslag bekroonde de dappere verdediging van Middelburg. Het dappere leger hield stand tegen een overmachtige vijand.

Theresia was niet van de stoutsten; al deze schrikverwekkende tekens deden haar het hart angstig jagen. Karel, de enige zoon en erfgenaam

Synoniemen

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

